

РЕКРЕАЦІЯ: ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПІДГОТУВАННЯ ФАХІВЦІВ

О. М. Жданова, Г. І. Оліяр

Львівський державний інститут фізичної культури

Рекреація, за визначенням зарубіжних та вітчизняних авторів – це відновлення потенційних спроможностей людини до життєдіяльності. Рекреація задовільняє індивідуальні та групові потреби у нерегламентованій руховій активності, яка адекватна суб'єктивним потребам та можливостям людини.

У спеціальній літературі рекреацію визначають як одну з форм організації дозвілля, пов'язану, як правило, з перебуванням на відкритому повітрі, заняттями спортом, іграми, туризмом.

На думку В. Приходько (1991) рекреація повинна включати як освітній, так і фізичний компоненти. Саме тоді рекреація відіграє роль відновлення та примноження інтелектуального та фізичного потенціалу людини.

У зарубіжних країнах нагромаджений великий досвід розвитку рекреації. Суспільна практика формує соціальне замовлення, зміст якого – розвиток різних форм екологічної освіти та проведення дозвілля на відкритому повітрі (Н. Бомова, 1990). Починаючи з 1966 року, з ініціативи Європейської ради фізичного виховання, здійснюється довгострокова програма розвитку фізичної культури та спортивного дозвілля «Спорт для всіх». Програма у різних країнах передбачає підготування фахівців для її впровадження (С. Змейов, 1983).

Досвід підготування фахівців із рекреації в зарубіжних країнах свідчить про те, що вона відбувається в двох напрямках:

– у традиційне підготування фізкультурних кадрів різних профілів включаються предмети, що пов'язані з організацією туризму, спортивного дозвілля та відпочинку;

– створюються навчальні програми та відповідні навчальні підрозділи, мета яких – підготування організаторів спортивного дозвілля та відпочинку.

Загальним для названих програм є наявність у них таких предметів як теорія, організація, соціологія дозвілля, відпочинку та розваг (у широкому розумінні), планування та організація фізкультурної роботи під час дозвілля та відпочинку населення.

У США спеціалістів із рекреації (в тому числі фізичної) випускають відділення коледжів та університетів. Такі відділення носять назву «Лідерство для дозвілля» і мають за мету підготування всебічно освіченого спеціаліста, спроможного «захопити лідерство» (за термінологією американських вчених) у визначеній групі людей для організації культурного або спортивного дозвілля.

Підготування спеціалістів-організаторів дозвілля та відпочинку триває 4 роки і включає, разом із загальними дисциплінами, такі спеціальності, як: колективна рекреація, теорія планування, способи організації дозвілля, фізичні вправи та спортивні ігри на дозвіллі, форми фізичної культури в рекреації.

Активно готують спеціалістів-організаторів спортивного дозвілля та відпочинку в Японії. Система підготування не відрізняється принципово від американської (С. Змейов, 1983)

В університетах Великобританії пропонується трирічний курс навчання «Фізична культура, спортивна наука та керування рекреацією». До спеціальних дисциплін, що вивчаються студентами, відносяться: науки про рекреацію, концепція дозвілля і рекреації, соціологія, планування, технологія та організація рекреації.

В університетах Франції, на спеціальних курсах при університетах та спортивних товариствах готують організаторів туристських походів, інструкторів для масового навчання плаванню, катанню на гірських лижах, керівний персонал із організації дозвілля та відпочинку населення у спортивних комплексах і товариствах.

У країнах, що входили до складу колишньої Югославії, фізкультурні заняття розглядаються вченими як складова сфери дозвілля та відпочинку в цілому. На педагогічних відділеннях філософських факультетів університетів вивчають дозвілля як окрему дисципліну. Досліджується поняття дозвілля (колективного та індивідуального), педагогіка та андрагогіка (педагогічні способи роботи з дорослим населенням) дозвілля, цілі, політика, методологія та термінологія дозвілля (в тому числі спортивного), його організаційні форми.

Існує система підготування фахівців, що розрахована на 2 або 4 роки – залежно від рівня освіти. Випускники працюють організаторами дозвілля в туристських осередках, фізкультурних товариствах, будинках відпочинку, клубах, притулках, спортивних центрах та центрах розваг на дитячих ігрових майданчиках.

Узагальнюючи інформацію про зміст підготовки фахівців із рекреації в зарубіжних країнах можна зробити висновок, що це підготування менеджерів, у основі якої лежать організаційно-керівні, економічні, правові, соціологічні та інші знання.

На початку 80-х років у Львівському держінституті фізкультури був здійснений перший набір студентів на спеціалізацію «Організація масової фізкультурно-оздоровчої роботи та туризму». Фахівців готувала кафедра управління та історії фізичної культури, а згодом – кафедра методики і організації фізичної культури. Було здійснено десять випусків спеціалістів названого профілю, що складає приблизно 200 випускників денної та заочної форм навчання.

В основі програми спеціалізації лежали організаційні основи роботи з різними верствами населення (від дошкільного до пенсійного віку), вивчалися різні форми фізкультурних занять та організація роботи в ланках системи фізкультурного руху.

Випускники спеціалізації працюють у сфері фізкультурно-оздоровчої роботи: в клубах шейпінгу, атлетичної гімнастики, оздоровчого бігу, ведуть секції нетрадиційних форм оздоровлення, працюють на туристичних базах, у спортивних товариствах, клубах.

Удосконалення системи фізкультурної освіти в Україні, рівняння її на передові зарубіжні країни продиктувало потребу повернення до підготування фахівців із рекреації. Саме тому перелік спеціальностей сфери фізичної культури, як це відповідає Українській стандартній класифікації професій на Міжнародній стандартній класифікації освіти, містить спеціальність під назвою «Рекреація, оздоровча фізична культура».

Інститут пішов шляхом утворення спеціальної кафедри, якій делеговані повноваження з підготування спеціалістів названого профілю. Проект навчального плану підготування спеціалістів із рекреації передбачає вивчення історії та філософії рекреації в Україні і за кордоном: рекреаційного менеджменту: правових, економічних та соціальних основ рекреації; психолого-педагогічних аспектів фізкультурної роботи з різними верствами населення: методики наукових досліджень; практики рекреаційних занять; майстерності спілкування в професійному середовищі; медико-біологічних особливостей рекреації, курсу природи і екології, рекреаційні зони та рекреаційний туризм, інших.

Підготування фахівців із рекреації, що планується, враховує досвід зарубіжних навчальних закладів, місцеві умови, ресурси і традиції.